

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM FAKULTÁCIÓ

Célok és feladatok

Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata a nyelv mint változó rendszer megismerése, illetve a nyelvi kompetencia fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárát, képessé váljanak azok funkcionális elemzésére, gyakorlati alkalmazására. Így segítve és megalapozva a tanulók önálló ismeretszerzését, tanulását, valamint a velük szoros összefüggésben levő differenciált gondolkodást, az élethosszig tartó tanulás képességét és igényét.

Az egyén folyamatosan fejlődő szövegértési és -alkotási tudása teszi lehetővé, hogy önállóan, illetve másokkal együttműködve képes legyen a verbális és nem verbális kommunikáció kódjainak, kapcsolatainak, tényezőinek azonosítására, tudatos alkalmazására, a különböző szövegek megértésére, elemzésére, kritikai feldolgozására. Mindezek birtokában alkalmassá válik a másodlagos, átvitt kifejezésmódból adódó jelentések felismerésére, reflexiójára és arra, hogy saját szövegek alkotása során maga is éljen velük. A szövegek önálló megalkotásában képes megfelelni a beszédhelyzetet, a hallgatóságot figyelembe vevő, az alkotói szándékból, az olvasók igényeiből, továbbá a különféle szövegműfajok normáiból fakadó erkölcsi, esztétikai és kulturális elvárásoknak.

Az anyanyelvi nevelés feladata, hogy tudatosítsa a diákokban: a nyelv változó, fejlődő rendszer, eszközszerű használata elengedhetetlen a világról való tudás megszerzéséhez és a hatékony kifejezőképesség fejlesztéséhez. A nyelvi rendszer nem értelmezhető a beszélőtől független létező jelenségként, a nyelvi jelentés a nyelv szóbeli és írásos működése során jön létre.

Az anyanyelvi nevelés feladata, hogy fejlessze a különféle formában megjelenő (szóbeli, nyomtatott, elektronikus stb.) szövegek megértését, alkotását, a helyzetnek megfelelő kifejezés képességét, a különféle szóbeli és írásos információk célirányos és kritikus használatát, kiválasztását, újrendezését. Feladata továbbá, hogy tudatosítsa és rendszerezze a korábban megszerzett tudást a nyelv társas, társadalmi szerepéről, a nyelv és gondolkodás viszonyáról, az anyanyelv jelenbeli és múltbeli változásairól, más nyelvekkel való azonosságairól és különbözőségeiről.

A középiskolát végzettektől elvárt nyelvi kultúra magában foglalja a beszédértés, a beszéd, a szövegértés és a szövegalkotás képességét és mindezek minőségi alkalmazását a szóbeli és írásbeli megnyilatkozások különféle élethelyzeteiben. (Ideértve a hangzó és írott szövegek mellett az audiovizuális közlés és az információs társadalom különféle jelenségeinek ismeretét, megértését, készségszintű gyakorlati alkalmazását.)

A magyar nyelv és irodalom tantárgy a tartósan elfogadott értékekkel szerves egységben, párhuzamosan közvetíti a jelenben alakuló, változó nyelvi és irodalmi kultúrát. Értékközvetítő feladatát a magyar nyelv és irodalomtanítás akkor tölti be, ha hiteles kérdések és válaszok megfogalmazásával, motiváló befogadási, kifejezési helyzetek teremtésével reagál a diákok mindennapi életvilágára, önkifejezési, értelmezési problémáira és érzelmi- gondolati felismeréseire egyaránt.

Az irodalmi művekkel folytatott aktív párbeszéd révén jön létre a kapcsolat a múlt, a jelen és a jövő között. A jelentős művek szembesítik a befogadót az élet alapvető kérdéseivel, biztosítva a kultúra folytonosságát, folyamatos megújulását. Segítenek az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében, a saját és más kultúrák megismerésében, az én és a másik közötti azonosság és különbség megfogalmazásában, tiszteletében. Az irodalmi alkotások fejlesztik az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét, hozzájárulnak ahhoz, hogy a diákokban megteremtődjenek a hagyomány elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.

Az irodalmi nevelés kitüntetett feladata az olvasási kedv felkeltése és megerősítése, az irodalomnak mint művészetnek, mint az emberi kommunikáció sajátos formájának megszerettetése, közlésformáinak, kifejezési módjainak élményteremtő megismertetése. Az így megszerzett tudás lehetőséget teremt az ön- és emberismeret, a képzelet, a kreativitás és a kritikai gondolkodás fejlesztésére, miközben a tanulók megismerik a sokoldalú és többjelentésű hagyomány fogalmát, a nyelvi és művészi konvenciókat.

Az irodalomtanítás feladata, hogy a művészet hatása révén kreatív érzelmeket, gondolatokat, intenzív élményeket közvetítsen, a megbeszélés, a szóbeli és írásbeli szövegalkotás révén pedig az önkifejezés és a másik meghallgatásának társas élményéhez juttassa a diákokat.

Az irodalmi műveltség elsajátítása által a diákok mindenfajta szövegnek pontosabb értőivé válhatnak. Átélnéhetnek, megismerhetnének, sőt saját élményeiken, reflexióikon átszűrve meg is érthetnének olyan élethelyzeteket, érzelmeket, döntési szituációkat, erkölcsi dilemmákat, megoldási mintákat, magatartásformákat, értékeket, eszméket és gondolatokat, amelyek a saját életükben is érvényesíthetők. Együtt érzővé válhatnak más magatartások, életformák, szociális helyzetek, gondolatmenetek, világlátások, meggyőződések iránt.

Megtapasztalhatják és alkotó módon megismerhetik a nyelv kifejező lehetőségeit, ezáltal az anyanyelv szépsége mellett az önkifejezés, a szóbeli és írásbeli problémamegoldás átélt élményével gazdagodhatnak. Megszerezhetik azt a műveltségi anyagot, amely a magyar és az európai kultúra hivatkozási alapja. Megismerhetnének más alternatívát a tömegkultúra (populáris regiszter) mellett, vagy éppen a tömegkultúra jelenségeinek differenciáltabb befogadására, alkalmazására lesznek képesek. Igényesebbé válhatnak abban, hogyan tegyenek föl kérdéseket, mennyire mélyen és pontosan fogalmazzanak meg problémákat.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy révén közvetített fogalmi műveltség felépítésében folyamatos tevékenység a fogalmi gondolkodás fejlesztése. A fogalmakkal kapcsolatos tudás folyamatos bővítése és elmélyítése az értelmes tanulás egyik összetevője. A magyar nyelv és irodalom műveltségterület tartalmi hozzájárulnak a tanulók lelki- érzelmi nevelődéséhez. Az irodalmi olvasmányok, élmények belső tartalékok is, fejlesztik az önismeretet, a valóságismeretet, összességükben az élet értékét sugallják. A tantárgy tehát nem a konkrét egészségfejlesztési ismeretekkel, inkább az egészségmegőrzéshez szükséges attitűdök kialakításával járulhat hozzá a mindenkori ifjú nemzedékek jóllétéhez. Az emberi kapcsolatok mikrotörténeteinek, a kapcsolatok szociális tartalmainak érzékelése, felfogása, értékelése fejleszti a szociális érzékenységet, az irodalmi művek révén megismert különféle alkatok, magatartásformák pedig támogatják az erkölcsi ítélőképességet. Az értékkeresés, az értékválság folyamatának megfigyelése, értelmezése módot ad az együttérzés, az önismeret és az erkölcsi tudatosság elmélyítéséhez.

A nyelvi, irodalmi tanulmányaik révén a tanulók képessé válnak annak bemutatására, másokkal való megosztására, hogyan hordozzák és fejezik ki a magyar és a világirodalom

alkotói különböző korok és emberek tapasztalatait, élményeit, gondolatait, erkölcsi megfontolásait. Mindez hatékonyan támogatja nyelvi és kulturális kötődések alakulását, megerősödését.

Az irodalmi alkotásokban fölmutatott változatos emberi életsorsok növelik a valóságismeretet, több szempontból elemezhető modelleket mutatnak, hozzásegítve a diákokat sokféle emberi életút, életpálya megismeréséhez, ezáltal is támogatva a saját életükkel, további tanulányaikkal, pályaválasztásukkal kapcsolatos felelős döntéseiket. A magyar nyelv és irodalomtanítás sajátos célja, hogy a tanulók éljenek meg, szerezzenek tapasztalatot különböző tevékenységekben, az egyéni feladatvállalásban, anyaggyűjtésben és előadásban, a kooperatív tanulás helyzeteiben (pármunkában, csoportmunkában), dramatikus játékban, különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazásában. Mindez jelentősen fejleszti tanulási képességeiket, ezáltal támogatja középiskolai tanulányaik sikerességét is. Szövegértési és szövegalkotási tudásuk alkalmazása minden tantárgyban érvényes és alkalmazható.

A fenntarthatóságra és környezettudatosságra nevelés természetes terepe a szövegértő olvasás fejlesztéséhez felkínált, ebben alkalmazott szöveganyag, elsősorban az ismeretterjesztő és a dokumentum típusú szövegek feldolgozása révén. Az érvelés, a vita tanításában-tanulásában is van motiváló ereje, ha ilyen össz társadalmi érdekeltségű, ugyanakkor az egyén mindennapjaiban is releváns témákat érintünk. Az irodalmi olvasmányok ember és természet sokféle viszonyát mutatják fel, ezek megbeszélése, tanulmányozása hozzásegíthet a természeti és a teremtett környezethez való tudatos viszony kialakításához.

A kritikus fogyasztói magatartásra való nevelés természetes területe a szövegértés. Több nyelvi témakör kínál módot például a reklámnyelv, a reklámhatás kritikus nyelvi elemzésére, az információk helyes értékelésére, a manipuláció felismerésére. A tantárgy azzal is számol, hogy az elektronikus információhordozók, a világháló térhódításának és napi használatának közegében működik. E kihívás ugyanis jelentősen alakítja az anyanyelvi kultúrát és hat az irodalomolvasás szellemi jelentőségére. A digitális kultúrát és a hatékony önálló tanulást egyaránt fejlesztik az önálló adatgyűjtés módszerei, a könyvtári szolgáltatások, katalógusok, bibliográfiák használata mellett az internet kínálta lehetőségek alkalmazása. A tantárgy kínálta lehetőség és feladat is egyúttal a megfelelő információk kiválasztása, rendszerezése, egyszerűbb bibliográfia, forrásjegyzék összeállítása, az információfeldolgozás, az idézés technikai szabályainak, etikai normáinak ismerete és alkalmazása. Így a magyar nyelv és irodalom kiemelt befogadó tantárgya a könyvtárhasználat tanításának.

A tanterv az érettségi kategóriáinak megfelelően tartalmazza a tananyagot (Életművek, Portrék, Látásmódok, Világirodalom, Kortárs irodalom, Színház és dráma, Irodalom és kultúra) – a tanárnak szabad kezét biztosítva az egyes anyagrészek sorrendjének megállapításában.

A fogalmi rendszer

A magyar nyelv és irodalom tantárgy révén közvetített tudás konstruálásában, a fogalmi műveltség felépítésében folyamatos tevékenység a fogalmi gondolkodás fejlesztése. Ahogyan a tanterv részletes tartalmi kidolgozása is jelzi, a magyar nyelv és irodalom műveltségterület, tantárgy is – a témakörökhöz, témákhoz rendelt fogalmak közlésével – felépítette a maga sajátos fogalomrendszerét. E fogalomrendszerben azonosíthatjuk a kulcsfogalmakat, amelyek lehetővé teszik, illetve alapul szolgálnak a nyelvi, irodalmi jelenségek, tények, mintázatba rendezéséhez. A kerettanterv nyelv- és irodalom-felfogásával összhangban a tantárgya

kulcsfogalmi a következők: nyelv, nyelvi rendszer, nyelvhasználat, magyar nyelv, kommunikáció, szóbeliség és írásbeliség, beszélő, szöveg, nyelvi norma, jelentés, stílus, irodalom, irodalmiság, fikció, nyelvi konstrukció, befogadó, hatás és értelmezés, szerző, elbeszélő, lírai én, hagyomány, motívum, műnem, műfaj, esztétikai minőségek.

E kulcsfogalmakkal kapcsolatos tudás folyamatos bővítése és elmélyítése az értelmes tanulás egyik összetevője. Az egyedi fogalmi ismeretek, az egy-egy konkrét nyelvi, irodalmi témához kötődő fogalomhasználat jelentőségét is elsősorban az határozza meg, hogy elősegítik-e a kulcsfogalmak megértését, illetve megfelelő élmény- és ismeretanyagot biztosítanak-e az adaptív tudást hordozó kulcsfogalmak alkalmazni tudásához.

Tantárgyközi nevelés

A magyar nyelv és irodalom fakultáció tanterve érvényesíti az iskolai oktatás-nevelés közös, átfogó elveit, így részt vállal az egészségfejlesztés, a környezetvédelem és a fogyasztóvédelem társadalmi feladataiból.

A tanulók értékelése

A magyar nyelvi és irodalmi műveltséget közvetítő órákon az értékelés alapjául az érvényben levő Nemzeti alaptanterv, illetve az adott kerettantervben, valamint a rá épülő iskolai programban megfogalmazott fejlesztési célok és feladatok szolgálnak. Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás, a kiemelt fejlesztési területek eredményességének) vizsgálata. A tantárgy rendkívül változatos tanári közvetítésmódot, illetve tanulói tevékenységformákat tesz lehetővé, így a tanári értékelés eljárásai is változatosak, többféle szempontot ötvözöek lehetnek. A kerettantervben a továbbhaladás feltételei című fejezet évfolyamonként közli azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük.

Az értékelés főbb szempontjai

A tanuló milyen mértékben értette meg és sajátította el a tananyagtartalmakat (pl. ismereteket, fogalmakat, összefüggéseket, szövegfeldolgozási eljárásokat, memoritereket, nyelvi normákat).

Mennyire funkcionálisan, illetve mennyire önállóan tudja a fent részletezett tananyagtartalmakat alkalmazni feladathelyzetben, problémamegoldásban, kérdésfeltevésben, érvelés során, reflexió megfogalmazásában, állásfoglalás kialakításában.

Mennyire és milyen minőségben képes önálló kifejtésre (pl. a tanult, megértett fogalmak indokolt, önálló használatára; különféle elemzési, értelmezési eljárások alkalmazására; következtések, értelmezések indoklására; érvek felkutatására és rendszerezésére; véleményének megfogalmazására szóban és írásban, különböző műfajokban (pl. hozzászólás, kiselőadás, kommentár, elemzés, magyarázat, kifejtés, értekezés).

Milyen mértékben és hogyan vesz részt a közös tanulási folyamatban (csoportmunkában, projekt munkában, múzeumi és könyvtári órákon, közös értékelésben, vitákban, értelmezésekben, drámajátékban).

A feladathelyzettel és magával a feladattal összhangban lévő konkrét értékelési kritériumok (pl. a tartalmi kifejtés minősége, megfelelő szókinccs, szóhasználat, világos szerkezet, helytálló megállapítás, helyesírás, szöveghű előadás) megállapítása és előzetes közlése általában növeli a követelmények elfogadását, így az értékelés hitelességét is.

	A tantárgy heti óraszám	A tantárgy éves óraszám
11. évfolyam	2	72
12. évfolyam	2	64

A FAKULTÁCIÓ CÉLJA

A fakultáció célja egyrészt a középiskolában tanult ismeretek ismételése, rendszerezése, a nagyobb összefüggésekre való rávilágítás, a tanult ismeretek új kontextusba helyezése, másrészt a tanulók emelt szintű érettségi vizsgára történő felkészítése, a vizsga eredményes letételéhez szükséges kompetenciák elsajátítása. Emellett a fakultáción a diákok a középszinten tanult tananyagot kiegészítik, gazdagítják. Az elméleti anyag mellett hangsúlyosan szerepel a gyakorlatban való felismerés, alkalmazás is.

A 11. évfolyamon a fakultáció során a 9. és 10. évfolyam irodalom tananyagát mélyítjük el, egészítjük ki, emellett az írásbeli érettségire felkészülve a szövegalkotási, műelemző szöveg írását, illetve a szövegértést gyakoroljuk a megismert alkotók művei kapcsán. Nyelvtanból lehetőségeinkhez mérten a 9-11. évfolyamos tananyag témaköreinek áttekintésére törekszünk.

A 12. évfolyamon a fakultáció során a középiskola irodalom tananyagát mélyítjük tovább, egészítjük ki, emellett az írásbeli érettségire felkészülve a szövegalkotási, műelemző szöveg írását, illetve a szövegértést gyakoroljuk a megismert alkotók művei kapcsán. Nyelvtanból a 10-12. évfolyamos tananyag témaköreinek áttekintése mellett az írásbeli érettségi szövegtípusainak gyakorlására szánunk időt.

11. ÉVFOLYAM

TANULÁSI EREDMÉNYEK A 11. ÉVFOLYAM VÉGÉRE

A tanuló felismeri és értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, informatikai alapú szövegeket. Az értő, kritikus befogadáson kívül önálló szövegalkotás néhány publicisztikai, audiovizuális és informatikai háttérű műfajban, a képi elemek, lehetőségek és a szöveg összekapcsolásában rejlő közlési lehetőségek kihasználásával.

Követelmény a szövegelemzési, szövegértelmezési jártasság a tanult leíró nyelvtani, szövegtani, jelentéstani, pragmatikai ismeretek alkalmazásával és az elemzés kiterjesztése a szépirodalmi szövegek mellett a szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti (audiovizuális, informatikai alapú) szövegek feldolgozására, értelmezésére is.

A tanuló rendszeresen használja a könyvtárat, a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozók használata, annak a képességnek elsajátítása, hogy kellő problémaérzékenységgel, kreativitással és önállósággal igazodjanak el az információk világában; értelmesen és értékteremtően tudjanak élni az önképzés lehetőségeivel.

Bizonyítja különféle szövegek megértését, a szöveg felépítésére, grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel.

Képes olvasható, rendezett írásra.

Szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget. Alkalmazza a művelt köznyelv (regionális köznyelv), illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit, képes felismerni és értelmezni az attól eltérő nyelvváltozatokat.

A hivatalos írásművek műfajaiban képes önálló szövegalkotásra (pl. önéletrajz, motivációs levél).

Alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit.

Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására, tudatos, kifejező szövegmondással.

Képes szövegek kapcsolatainak és különbségeinek felismerésére, értelmezésére (pl. tematikus, motivikus kapcsolatok, utalások, nem irodalmi és irodalmi szövegek, tények és vélemények összevetése), e képességek alkalmazására elemző szóbeli és írásbeli műfajokban.

Tudja alkalmazni a művek műfaji természetének, poétikai jellemzőinek megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat.

Fel tudja ismerni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, álláspontokat, motivációkat, magatartásformákat, képes ezek értelmezésére, önálló értékelésére.

Képes erkölcsi kérdések, döntési helyzetek megnevezésére, példáulval történő bemutatására.

Részt tud venni elemző beszélgetésekben, ennek tartalmához hozzájárul saját véleményével.

Képes a felismert jelenségek értelmezésére, következtetések megfogalmazására.

Tájékozott a 11. évfolyamon olvasott, feldolgozott lírai alkotások különböző műfajaiban, poétikai megoldásaiban, kompozíciós eljárásaiban.

Képes definíció, magyarázat, értekezés (kisértkezés) készítésére az olvasmányjaival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat.

Képes az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására.

Képes tudásanyagának többféle szempontot követő megfogalmazására írásban a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról a 11. évfolyamos tananyagot felölelően.

Meggyőzően be tudja mutatni a tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságait.

Képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyyszerű ismertetésére.

Be tud mutatni műveket, alkotókat a 19-20. század magyar és világirodalmából.

Írásban és szóban egyaránt bizonyítani tudja alkotói pályaképek ismeretét, az alkotói pálya jelentős tényeinek, a művek tematikai, formabeli változatosságának bemutatásával.

Felismeri különböző alkotók hatását az irodalmi hagyományban, ezzel összefüggésben képes művek közötti kapcsolatok, témák, fölismerése és értékelése, az evokáció, az intertextualitás példáinak bemutatására.

Képes különböző korokban keletkezett alkotások tematikai, poétikai szempontú értelmezésére, összevetésére.

Témakör	Bevezetés	Órakeret 1 óra
Témakör	Irodalomtörténeti korok	Órakeret 4 óra
Témakör	Műfajok, műnemek	Órakeret 7 óra
Témakör	Hangok	Órakeret 3 óra
Témakör	Morfémák	Órakeret 3 óra
Témakör	Költői képek, alakzatok	Órakeret 2 óra
Témakör	Lexémák	Órakeret 3 óra
Témakör	Antikvitás	Órakeret 3 óra
Témakör	Középkor	Órakeret 3 óra
Témakör	Reneszánsz	Órakeret 4 óra
Témakör	Szintagmák	Órakeret 4 óra
Témakör	Mondat	Órakeret 20 óra
Témakör	Barokk	Órakeret 3 óra
Témakör	Klasszicizmus	Órakeret 2 óra
Témakör	Felvilágosodás	Órakeret 5 óra
Témakör	Reflektív szövegalkotás	Órakeret 3 óra
Témakör	Év végi ismétlés	Órakeret 2 óra

Témakörök és tananyagok

Bevezetés	Órakeret: 1 óra
Ismerkedés, célok kijelölése	

Irodalomtörténeti korok	Órakeret: 4 óra
Ósköltészettől a reneszánszig	
A manierizmustól a realizmusig	
A XIX. század második felétől az avantgárdig	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az irodalmi alapfogalmak biztos ismerete és szakszerű használata
- Biztos tájékozódás az irodalomtörténeti korszakokban
- Az irodalomtörténeti korszakok jellemzése, bemutatása

FOGALMAK

antikvitás, középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika

Műfajok, műnemek	Órakeret: 7 óra
Lírai műfajok	
Epika az antikvitás korában	
Líra az antikvitás korában	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az irodalmi alapfogalmak biztos ismerete és szakszerű használata

FOGALMAK

műnemek, műfajok, eposz, elégia, epigramma, dal, iambosz, időmértékes verselés, ionicus aminore, ionicus a maiore, strófaszerkezetek, cezúra, mora, versláb, jambus, torcheus, spondeus, anapestus, daktilus, emelkedő versláb, ereszkedő versláb

Hangok	Órakeret: 3 óra
Hangtörvények	
Gyakorlás	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Ismeri, felismeri és megnevezi a nyelvi szinteket
- A nyelvi szintek jellemzőit, kisebb csoportjait képes megnevezni és jellemezni
- A nyelvi szintek jelenségeihez példákat társít

FOGALMAK

fonéma, morféma, lexéma, szintagma, hangtörvények, teljes és részleges hasonulás, összeolvadás, kiesés, megnyúlás, rövidülés, illeszkedés, hangrend, hiátus,

Morfémák	Órakeret: 3 óra
Szóelemek	
Szóelemzés gyakorlása	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Ismeri, felismeri és megnevezi a nyelvi szinteket
- A nyelvi szintek jellemzőit, kisebb csoportjait képes megnevezni és jellemezni
- A nyelvi szintek jelenségeihez példákat társít

FOGALMAK

fonéma, morféma, lexéma, szintagma, zérómorféma, affixum, szuffixum, prefixum, szabad morféma, kötött morféma, előhangzó, képző, jel, rag

Költői képek, alakzatok	Órakeret: 2 óra
Alakzatok	
Szóképek	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A stílus szerepének tudatosítása
- A stiláris különbségek felfedeztetése
- Az alakzatok és a szóképek hatásának, szerepének vizsgálata szövegelemzéskor
- A mondat- és szövegjelentést meghatározó tényezők felismertetése, tudatosítása
- A mindennapi kommunikáció gyakori metaforikus kifejezéseinek és használati körének megfigyelése, értelmezése

FOGALMAK

néhány gyakoribb szókép és alakzat köznyelvi és irodalmi példákban, jelentésszerkezet, jelentéselem, jelentésmező, jelhasználati szabály, denotatív, konnotatív jelentés; metafora, megszemélyesítés, szinesztézia, szimbólum, allegória, hasonlat, metonímia, szinekdoché, ismétlés, alliteráció, figura etimologica, rímek, ritmus, ellentét, oximoron, paradoxon, fokozás, felsorolás, gúny, irónia, eufemizmus

Lexémák	Órakeret: 3 óra
Alapszófajok	
Viszonyszók, mondatszók	
Gyakorlás	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Ismeri, felismeri és megnevezi a nyelvi szinteket
- A nyelvi szintek jellemzőit, kisebb csoportjait képes megnevezni és jellemezni
- A nyelvi szintek jelenségeihez példákat társít

FOGALMAK

fonéma, morféma, lexéma, szintagma, szófaj, többszófajúság, szófajváltás, névszó, ige, főnév, melléknév, igenév, számnév, viszonyozók, mondatszók

Antikvitás	Órakeret: 3 óra
Homéroszi eposzok	
Dráma az antikvitás korában	
Szophoklész	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Műelemzési képesség kialakítása

- Műelemző esszé írása
- Stilisztikai eszközök felismerése, megnevezése, elemzése
- A korszak jellemzőinek felismerése
- Vándormotívumok felismerése, megnevezése
- Önálló gondolatok és vélemény szakszerű kifejtése

FOGALMAK

eposz, eposzi konvenciók: prozopózió, invokáció, enumeráció, in medias res, deus ex machina, hexameter; dal, elégia, epigramma, himnusz, időmértékes verselés fogalmai, toposz, tragédia, komédia, dialógus, monológ, hármas egység, akció, dikció, drámai szerkezet, exopózió, konfliktus, tetőpont, megoldás, kar, katarzisz

Középkor	Órakeret: 3 óra
Középkori irodalom	
Biblia	
Dante: Isteni színjáték	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Műelemzési képesség kialakítása
- Műelemző esszé írása
- Stilisztikai eszközök felismerése, megnevezése, elemzése
- A korszak jellemzőinek felismerése
- Vándormotívumok felismerése, megnevezése
- Önálló gondolatok és vélemény szakszerű kifejtése

FOGALMAK

Biblia, Ószövetség, Újszövetség, Héber Biblia, zsidó vallás, kánon, kanonizáció, teremtéstörténet, pusztulástörténet, Tóra, Genesis, Exodus, zsoltár, próféta, kereszténység, evangélium, szinoptikusok, napkeleti bölcsek, apostol, példabeszéd, passió, kálvária, apokalipszis, középkor, korstílus, művelődéstörténet, romanika, gótika, patrisztika, skolasztika, katedrális, vallomás, legenda, rím, egyházi kultúra, lovagi kultúra, trubadúr, moralitás, vágáns költészet, nyelvemlék, szövegemlék, gesta, krónika, intellektus, kódex, prédikáció, Pokol, Purgatórium, Paradicsom, emberiségköltemény, allegória, szimbólum, tercina, balladaforma, rondó, rím, oktáva, testamentum, haláltánc, oximoron

Reneszánsz	Órakeret: 4 óra
Reneszánsz	
Janus Pannonius	
Balassi Bálint	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Műelemzési képesség kialakítása
- Műelemző esszé írása
- Stilisztikai eszközök felismerése, megnevezése, elemzése
- A korszak jellemzőinek felismerése
- Vándormotívumok felismerése, megnevezése

– Önálló gondolatok és vélemény szakszerű kifejtése

FOGALMAK

reneszánsz, humanizmus, reformáció, szonett, novella, novellafüzér, anekdota, búcsúvers, bibliafordítás, zsoltárfordítás, vitairat, vitadráma, jeremiád, fabula, dallamvers, szövegvers, mese, példázat, históriás ének, széphistória, lovagregény-paródia, Balassi-strófa, Balassakódex, hárompilléres versszerkezet, katonaeének, szonett

Szintagmák	Órakeret: 4 óra
Alárendelő szintagma	
Mellérendelő szintagma	
Helyesírási gyakorlatok	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Ismeri, felismeri és megnevezi a nyelvi szinteket
- A nyelvi szintek jellemzőit, kisebb csoportjait képes megnevezni és jellemezni
- A nyelvi szintek jelenségeihez példákat társít

FOGALMAK

fonéma, morféma, lexéma, szintagma, alárendelő, mellérendelő

Mondatok	Órakeret: 20 óra
A mondat fogalma és csoportosítása	
Az egyszerű mondat	
Az alany és az állítmány	
A tárgy és a határozók	
Jelzők	
Mondatelemzés	
Az összetett mondat	
Az alárendelő összetett mondat	
A mellérendelő összetett mondat	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Ismeri, felismeri és megnevezi a nyelvi szinteket
- A nyelvi szintek jellemzőit, kisebb csoportjait képes megnevezni és jellemezni
- A nyelvi szintek jelenségeihez példákat társít

FOGALMAK

fonéma, morféma, lexéma, szintagma, mondatrész, modalitás, tagolt és tagolatlan mondat, minimális és bővített mondat, vonzat, egyszerű és összetett mondat, teljes és hiányos mondat, alárendelő és mellérendelő összetett mondat, tagmondat, utalószó, kötőszó, főmondat, mellékmondat,

Barokk	Órakeret: 3 óra
A barokk	

Zrínyi Miklós	
Mikes Kelemen	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Műelemzési képesség kialakítása
- Műelemző esszé írása
- Stilisztikai eszközök felismerése, megnevezése, elemzése
- A korszak jellemzőinek felismerése
- Vándormotívumok felismerése, megnevezése
- Önálló gondolatok és vélemény szakszerű kifejtése

FOGALMAK

barokk, katolikus megújulás (ellenreformáció), jezsuita, barokk eposz, barokk körmondát, pátosz, röpirat, fiktív levél, kuruc, labanc, bujdosóének, toborzó dal, kesergő, rokokó, emlékirat

Klasszicizmus	Órakeret: 2 óra
A klasszicista színház és dráma	
Moliere	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Műelemzési képesség kialakítása
- Műelemző esszé írása
- Stilisztikai eszközök felismerése, megnevezése, elemzése
- A korszak jellemzőinek felismerése
- Vándormotívumok felismerése, megnevezése
- Önálló gondolatok és vélemény szakszerű kifejtése

FOGALMAK

felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, enciklopédia, racionalizmus, empirizmus, utaztató regény, tézisregény, „sziget regény”, satíra, gúny, klasszicista dráma,

Felvilágosodás	Órakeret: 5 óra
A német felvilágosodás	
Az angol felvilágosodás	
A magyar felvilágosodás	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Műelemzési képesség kialakítása
- Műelemző esszé írása
- Stilisztikai eszközök felismerése, megnevezése, elemzése
- A korszak jellemzőinek felismerése
- Vándormotívumok felismerése, megnevezése
- Önálló gondolatok és vélemény szakszerű kifejtése

FOGALMAK

felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, enciklopédia, racionalizmus, empirizmus, utaztató regény, tézisregény, „sziget regény”, satíra, gúny, klasszicista dráma, normatív poétika, rezonőr, weimari klasszika, drámai költemény
vatesz, röpirat, komikus vagy vígeposz, szentimentális levélregény, nyelvújítás, ortológusok, neológusok, stíluszintézis, piktúra, szentencia, anakreoni dalok, népies helyzetdal

Reflektív szövegalkotás	Órakeret: 3 óra
Műértelmező szövegalkotás gyakorlása	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Műelemzési képesség kialakítása
- Műelemző esszé írása
- Stilisztikai eszközök felismerése, megnevezése, elemzése
- Vándormotívumok felismerése, megnevezése
- Önálló gondolatok és vélemény szakszerű kifejtése

FOGALMAK

szövegalkotás, műértelmező szöveg, reflektáló szöveg, érvelés

Év végi ismétlés	Órakeret: 2 óra
Rendszerezés, ismétlés	

12. ÉVFOLYAM

A tanuló felismeri és értő módon használja a tömegkommunikációs, illetve az audiovizuális, informatikai alapú szövegeket. Az értő, kritikus befogadáson kívül önálló szövegalkotás néhány publicisztikai, audiovizuális és informatikai háttérű műfajban, a képi elemek, lehetőségek és a szöveg összekapcsolásában rejlő közlési lehetőségek kihasználásával.

Követelmény a szövegelemzési, szövegértelmezési jártasság a tanult leíró nyelvtani, szövegtani, jelentéstani, pragmatikai ismeretek alkalmazásával és az elemzés kiterjesztése a szépirodalmi szövegek mellett a szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti (audiovizuális, informatikai alapú) szövegek feldolgozására, értelmezésére is.

A tanuló rendszeresen használja a könyvtárat, a különféle (pl. informatikai technológiákra épülő) információhordozók használata, annak a képességnek elsajátítása, hogy kellő problémaérzékenységgel, kreativitással és önállósággal igazodjanak el az információk világában; értelmesen és értékteremtően tudjanak élni az önképzés lehetőségeivel.

Bizonyítja különféle szövegek megértését, a szöveg felépítésére, grammatikai jellemzőire, témahálózatára, tagolására irányuló elemzéssel.

Képes olvasható, rendezett írásra.

Szóbeli és írásbeli kommunikációs helyzetekben megválasztja a megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget. Alkalmazza a művelt köznyelv (regionális köznyelv), illetve a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit, képes felismerni és értelmezni az attól eltérő nyelvváltozatokat.

A hivatalos írásművek műfajaiban képes önálló szövegalkotásra (pl. önéletrajz, motivációs levél).

Alkalmazza az idézés szabályait és etikai normáit.

Bizonyítja a magyar nyelv rendszerének és történetének ismeretét, a grammatikai, szövegtani, jelentéstani, stilisztikai-retorikai, helyesírási jelenségek önálló fölismerését, a tanultak tudatos alkalmazását.

Átfogó ismerettel bír a nyelv és társadalom viszonyáról, illetve a nyelvi állandóság és változás folyamatáról. Anyanyelvi műveltségének fontos összetevője a tájékozottság a magyar nyelv eredetéről, rokonságáról, történetének főbb korszakairól; a magyar nyelv és a magyar művelődés kapcsolatának tudatosítása.

Képes memoriterek szöveghű tolmácsolására, tudatos, kifejező szövegmondással.

Képes szövegek kapcsolatainak és különbségeinek felismerésére, értelmezésére (pl. tematikus, motivikus kapcsolatok, utalások, nem irodalmi és irodalmi szövegek, tények és vélemények összevetése), e képességek alkalmazására elemző szóbeli és írásbeli műfajokban.

Tudja alkalmazni a művek műfaji természetének, poétikai jellemzőinek megfelelő szövegfeldolgozási eljárásokat, megközelítési módokat.

Fel tudja ismerni a szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékeket, erkölcsi kérdéseket, álláspontokat, motivációkat, magatartásformákat, képes ezek értelmezésére, önálló értékelésére.

Képes erkölcsi kérdések, döntési helyzetek megnevezésére, például történő bemutatására.

Részt tud venni elemző beszélgetésekben, ennek tartalmához hozzájárul saját véleményével.

Képes a felismert jelenségek értelmezésére, következtetések megfogalmazására.

Tájékozott az évfolyamon olvasott, feldolgozott lírai alkotások különböző műfajaiban, poétikai megoldásaiban, kompozíciós eljárásaiban.

Képes definíció, magyarázat, értekezés (kisértkezés) készítésére az olvasmányjaival, a felvetett és tárgyalt problémákkal összefüggésben, maga is meg tud fogalmazni kérdéseket, problémákat.

Képes az irodalmi művekben megjelenő álláspontok azonosítására, követésére, megvitatására, összehasonlítására, eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására.

Képes tudásanyagának többféle szempontot követő megfogalmazására írásban a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról.

Meggyőzően be tudja mutatni a tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságait.

Képes a feldolgozott epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyyszerű ismertetésére.

Be tud mutatni műveket, alkotókat a 20. század magyar és világirodalmából, továbbá a kortárs irodalomból.

Írásban és szóban egyaránt bizonyítani tudja alkotói pályaképek ismeretét, az alkotói pálya jelentős tényeinek, a művek tematikai, formabeli változatosságának bemutatásával.

Felismeri különböző alkotók hatását az irodalmi hagyományban, ezzel összefüggésben képes művek közötti kapcsolatok, témák, fölismerése és értékelése, az evokáció, az intertextualitás példáinak bemutatására.

Képes különböző korokban keletkezett alkotások tematikai, poétikai szempontú értelmezésére, összevetésére.

Témakör	Bevezetés	Órakeret 1 óra
Témakör	Irodalomtörténeti korok	Órakeret 2 óra
Témakör	Romantika	Órakeret 5 óra
Témakör	Realizmus	Órakeret 2 óra
Témakör	Klasszikus modernség	Órakeret 4 óra
Témakör	Nyugat	Órakeret 6 óra
Témakör	Szövegalkotás	Órakeret 8 óra
Témakör	Nyelvtani témakörök ismétlése	Órakeret 10 óra
Témakör	Szóbeli tételek kidolgozása	Órakeret 25 óra
Témakör	Év végi rendszerezés	Órakeret 2 óra

Témakörök és tananyagok

Bevezetés	Órakeret: 1 óra
Ismerkedés, célok kijelölése	

Irodalomtörténeti korok	Órakeret: 2 óra
A manierizmustól a realizmusig	
A XIX. század második felétől az avantgárdig	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az irodalmi alapfogalmak biztos ismerete és szakszerű használata
- Biztos tájékozódás az irodalomtörténeti korszakokban
- Az irodalomtörténeti korszakok jellemzése, bemutatása

FOGALMAK

antikvitás, középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika, realizmus, avantgard

Romantika	Órakeret: 5 óra
Petőfi Sándor	
Arany János	
Vörösmarty Mihály	
Katona József	
Jókai Mór	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Műelemzési képesség kialakítása
- Műelemző esszé írása
- Stilisztikai eszközök felismerése, megnevezése, elemzése
- A korszak jellemzőinek felismerése
- Vándormotívumok felismerése, megnevezése
- Önálló gondolatok és vélemény szakszerű kifejtése

FOGALMAK

vátesz, röpirat, komikus vagy vígeposz, szentimentális levélregény, nyelvújítás, ortológusok, neológusok, stíluszintézis, piktúra, szentencia, anakreoni dalok, népies helyzetdal
nemzeti himnusz, értekezés, intellektus, értékszembesítő és időszembesítő verstípus, nemzeti identitás, közösségi értékrend, költői öntudat, prófétai szerephelyzet, rapszódia, drámai költemény, népiesség, életkép, zsánerkép, elbeszélő költemény, versciklus, helyzetdal, tájlíra, lírai realizmus, látomásköltészet, zsenikultusz, irányregény, utópia, szigetutópia, nemzeti szemlélet, korszerű népiesség

Realizmus	Órakeret: 2 óra
Mikszáth Kálmán	
A francia és orosz realizmus	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Műelemzési képesség kialakítása
- Műelemző esszé írása
- Stilisztikai eszközök felismerése, megnevezése, elemzése
- A korszak jellemzőinek felismerése
- Vándormotívumok felismerése, megnevezése
- Önálló gondolatok és vélemény szakszerű kifejtése

FOGALMAK

klasszikus modernség, realizmus, realista regény, mindentudó elbeszélő, tolsztojanizmus, visszatekintő időszerkezet, analitikus dráma, drámaiatlan dráma, lírai dráma, különc, donquijoteizmus

Klasszikus modernség	Órakeret: 4 óra
Klasszikus modernség fogalma	
Az impresszionisták	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Műelemzési képesség kialakítása
- Műelemző esszé írása
- Stilisztikai eszközök felismerése, megnevezése, elemzése
- A korszak jellemzőinek felismerése
- Vándormotívumok felismerése, megnevezése
- Önálló gondolatok és vélemény szakszerű kifejtése

FOGALMAK

klasszikus modernség, realizmus, realista regény, mindentudó elbeszélő, tolsztojanizmus, visszatekintő időszerkezet, analitikus dráma, drámaiatlan dráma, lírai dráma, szimbolizmus, esztétizmus, l'art pour l'art, kötetkompozíció, szinesztézia, kiátkozott költő

Nyugat	Órakeret: 6 óra
Ady Endre	
Babits Mihály	
Kosztolányi Dezső	
Juhász Gyula, Tóth Árpád	
József Attila	
Radnóti Miklós	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Műelemzési képesség kialakítása
- Műelemző esszé írása
- Stilisztikai eszközök felismerése, megnevezése, elemzése
- A korszak jellemzőinek felismerése
- Vándormotívumok felismerése, megnevezése
- Önálló gondolatok és vélemény szakszerű kifejtése

FOGALMAK

Új Idők, nemzeti konzervativizmus, színmű, szecesszió, versciklus, kötetkompozíció, vezérvész, önmitologizálás, szimultán versritmus vagy bimetrikus verselés, filozófiai költészet, parafrázis, nominális és verbális stílus, ironiam homo aestheticus, versciklus, modernizmus, freudizmus, novellaciklus, alakmás, naturalizmus, szabad függő beszéd, transzilván irodalom, Nyugat és nemzedékei, paródia, stílusparódia, műfajparódia

Szövegalkotás	Órakeret: 3 óra
Reflektív szövegalkotás	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Műelemzési képesség kialakítása
- Műelemző esszé írása
- Stilisztikai eszközök felismerése, megnevezése, elemzése
- Vándormotívumok felismerése, megnevezése
- Önálló gondolatok és vélemény szakszerű kifejtése

FOGALMAK

szövegalkotás, műértelmező szöveg, reflektáló szöveg, érvelés

Nyelvtani témakörök ismétlése	Órakeret: 10 óra
Ismétlés	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A rendszerező képesség fejlesztése
- Az önálló tanulás fejlesztése: az érettségi témaköreinek és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása

- A tanult nyelvészeti, kommunikációs, szövegértési és szövegalkotási ismeretek rendszerezése

FOGALMAK

Az eddig tanult fogalmak rendszerező ismétlése

Szóbeli tételek kidolgozása	Órakeret: 25 óra
Az emelt szintű érettségi szóbeli tételei	

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A rendszerező képesség fejlesztése
- Az önálló tanulás fejlesztése: az érettségi témaköreinek és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása
- A tanult nyelvészeti, irodalmi ismeretek rendszerezése

FOGALMAK

A szóbeli tételsorban szereplő fogalmak

Év végi rendszerezés	Órakeret: 2 óra
Évértékelés	